Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties

TER ONDERTEKENING

Nota actief openbaar
Ja

Onze referentie
2026-0000609304

Datum
6 november 2026

Opgesteld door

Samengewerkt met

Bijlage(n)
16

Aan Minister van VRO
Van Directie Ruimtelijk Beleid

nota

Publicatie Nota Ruimte

Aanleiding

Op 13 november is de MR akkoord gegaan met de definitieve Nota Ruimte, Nota van Antwoord en overige bijlagen en het versturen daarvan naar de Tweede en Eerste Kamer. Via deze nota vragen we u om de stukken te versturen door de Kamerbrief bij de Nota Ruimte en een afschrift aan de Eerste Kamer te ondertekenen en de Nota Ruimte.

Geadviseerd besluit

- Ondertekenen van de Kamerbrief aan de TK (bijlage 1) en aan de EK (bijlage 2) en daarmee de Nota Ruimte en alle overige bijlagen (3-15) aan de Kamers te sturen.

Kern

De afgelopen periode heeft intensieve interdepartementale en interbestuurlijke afstemming plaatsgevonden om te komen tot de Nota Ruimte. Deze Nota Ruimte is akkoord bevonden door het kabinet en kan dus worden verstuurd naar de Kamers.

De Nota Ruimte bouwt voort op de Ontwerp-Nota Ruimte, die het vorige kabinet op 26 september 2025 heeft gepubliceerd. De belangrijkste wijzigingen komen voort uit de binnengekomen zienswijzen, reflecties van het PBL en CRa, debatten met en moties van de Tweede Kamer en het coalitieakkoord ‘Aan de slag’.

Toelichting

Totstandkoming Nota Ruimte

Met de Nota Ruimte heeft Nederland een nieuwe nationale visie op de fysieke leefomgeving voor de periode tot 2050 en met een doorkijk naar 2100. De Nota Ruimte is stapsgewijs tot stand gekomen in een periode van ruim vier jaar. In mei 2022 heeft het toenmalige kabinet de Ruimtelijke Ordeningsbrief gepubliceerd, waarmee het fundament is gelegd voor de ontwikkeling van nationaal ruimtelijk beleid. Vervolgens is in oktober 2023 de Contourennotitie voor de Nota Ruimte verschenen. Deze presenteerde op hoofdlijnen de visie en schetste de inhoudelijke richting van de nieuwe Nota Ruimte. In juni 2024 is het Voorontwerp van de Nota Ruimte gepubliceerd, dat als laatste tussenstap voor de Ontwerp-Nota Ruimte is opgeleverd.

Aanscherpingen Nota Ruimte

Op 26 september heeft het toenmalige kabinet de Ontwerp-Nota Ruimte gepubliceerd. Tijdens de terinzagelegging zijn circa 500 zienswijzen binnengekomen. Op basis hiervan, samen met de aangenomen moties, het coalitieakkoord "Aan de slag" en relevante kabinetsbesluiten zoals binnen de Ministeriële Taskforce Versnelling Woningbouw en de Ministeriële Taskforce Landbouw, Natuur en Stikstof, de reflecties van het PBL en het CRa en het advies van de Commissie mer, en de vele gesprekken die de afgelopen maanden (onder andere met de medeoverheden) zijn gevoerd, is de Ontwerp-Nota Ruimte aangescherpt tot het stuk dat nu voorligt. De meest in het oog springende aanpassingen zijn:

Binnen het thema *Wonen, werken en bereikbaarheid* zijn tien nieuwe nationale grootschalige woningbouwlocaties toegevoegd, waarvan vijf een substantiële bijdrage leveren aan de woningbouwopgave tot en met 2035, en de vijf andere in de periode 2035-2040. Ook is in dit thema toegevoegd dat gewerkt gaat worden aan ruimtelijk voorzieningenbeleid en is de VISTA-strategie, als gebiedsgerichte strategie voor ruimtelijk-economische ontwikkeling, verder uitgediept en uitgewerkt.

In het thema *Economie en energie* is meer aandacht gekomen voor het aanpakken van netcongestie en de randvoorwaardelijkheid daarvan voor ruimtelijk-maatschappelijke opgaven. Ook is aangevuld hoe het Rijk regie gaat nemen op de ruimtelijke ordening in en rond de energie-intensieve haven- en industrieclusters en is er meer aandacht voor de benodigde ruimte voor bedrijventerreinen.

Het thema *Landbouw en natuur* is aangepast in lijn met de Kamerbrief "Weer ruimte voor boer, natuur en bouw" van de minister van LVVN, wat betekent dat de keuzes sterker gericht zijn op systeemherstel in kwetsbare gebieden. Ook is er meer aandacht voor de Natuurherstelverordening en natuurinclusiviteit buiten aangewezen natuurgebieden.

Binnen het thema *Water en bodem* is onder andere aangescherpt dat water en bodem sturend als richtinggevend principe wordt gehanteerd in de hele Nota Ruimte. Dit is ook in alle andere thema's verwerkt.

Bijlagen bij de Nota Ruimte
Een van de bijlagen bij de definitieve Nota ruimte is de Nota van Antwoord. Hierin wordt een reactie gegeven op de circa 500 binnengekomen zienswijzen en de manier waarop dit eventueel heeft geleid tot aanpassingen ten opzichte van de Ontwerp-Nota Ruimte.

Verder worden ook de aanvullingen op de planMER en passende beoordeling meegestuurd. In de planMER staat aangegeven welke effecten de keuzes en beleidsrichtingen uit de Nota Ruimte hebben op de leefomgeving. In de passende beoordeling worden de mogelijke gevolgen van de keuzes en richtingen uit de Nota Ruimte voor Natura 2000-gebieden onderzocht.

Tot slot stuur ik een aantal onderzoeken mee die hebben bijgedragen aan de totstandkoming van de Nota Ruimte.

Vervolg
De Nota Ruimte zal met de Tweede Kamer worden besproken tijdens een notaoverleg op 16 december 2026. Bij definitieve vaststelling van de Nota Ruimte, wordt deze formeel gepubliceerd in het Digital Stelsel Omgevingswet (DSO) en de Staatscourant en wordt iedereen die een zienswijze heeft ingediend op de hoogte gesteld. Daarmee zal de Nota Ruimte de NOVI vervangen als nieuwe nationale omgevingsvisie.

Verder zal de komende maanden verder worden gegaan met het opstellen van de uitvoeringsstrategie bij de Nota Ruimte, alwaar zal worden aangegeven op welke manier uitvoering gegeven zal worden aan de gemaakte keuzes in de Nota Ruimte. Deze uitvoeringsstrategie stellen we op in samenwerking met de medeoverheden. Het streven is erop gericht om de uitvoeringsstrategie in het voorjaar van 2027 te publiceren.

Informatie die niet openbaar gemaakt kan worden

Motivering
In de openbaar gemaakte versie van deze nota zijn alle persoonsgegevens van ambtenaren geanonimiseerd.

Bijlagen

Volgnummer	Naam	Informatie
1	Eerste Kamerbrief Nota Ruimte	
2	Tweede Kamerbrief Nota Ruimte	
3	Nota Ruimte (printversie)	
4	Nota Ruimte (webversie)	
5	Nota van Antwoord Nota Ruimte (printversie)	
6	Nota van Antwoord Nota Ruimte (webversie)	
7	Aanvulling MER Nota Ruimte	
8	Aanvulling Passende Beoordeling Nota Ruimte	
9	Brief begeleidingscommissie – Ruimtelijke ontwikkelingen IJmeer en Markermeer	
10	Onderzoek ruimtelijke ontwikkelingen IJmeer/Markermeer	

11	Advies Landsadvocaat voorzienbaarheid peilverhoging veenweide	
12	Ontwerpend onderzoek ruimtelijk-economische ontwikkeling	
13	Werkplaats Wieringermeer	
14	Werkplaats Kraag van Utrecht	
15	Werkplaats Terneuzen – North Sea Port District	
16	Werkplaats Fellenoord Eindhoven	